

30.3.2007

Dnro 1051/4/05

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Anne Kumpula

LAPSEN HUOLTOA JA TAPAAMISOIKEUTTA KOSKEVAN SELVITYKSEN VIIVÄSTYMINEN

1 KANTELU

Asianajaja arvosteli oikeusasiamiehelle päämiehensä (kantelija) asiassa osoittamassaan, 4.4.2005 päivätyssä kirjeessään Espoon kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan menettelyä kantelijan lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan selvityksen laatimisessa.

Asianajaja totesi kirjeessään, että selvitystä tehtäessä vanhempia oli tavattu ensimmäisen kerran vasta runsaan vuoden kuluttua siitä, kun Espoon kärjäoikeus oli tehnyt selvityspyynnön. Kaiken kaikkiaan selvityksen tekemiseen kului aikaa yli 20 kuukautta.

Kärjäoikeuden 18.9.2002 antamalla väliaikais määräyksellä lapset oli määrätty asumaan äitinsä luona. Kun kärjäoikeus antoi 17.1.2005 asiassa lopullisen päätöksensä, päätöksessä todettiin lasten olojen olleen verrattain vakiintuneet, minkä vuoksi äiti määrättiin yksinhuoltajaksi. Asianajaja katsoi kirjelmässään, että mikäli sosiaalilautakunnan lausunto olisi saatu kohtuullisessa ajassa, ei lasten olojen ilmeisesti olisi samalla tavalla voitu katsoa vakiintuneen, ja jutun lopputulos olisi voinut olla toinen.

- - -

3 RATKAISU

Kantelijan lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan selvityksen tekeminen kesti asian laatu ja lasten etu huomioon ottaen kohtuuttoman pitkän ajan. Katson Espoon Leppävaaran palvelukeskuksen laiminlyöneen velvollisuutensa huolehtia selvityksen riittävän joutuisasta valmistelusta.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1 Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa

käsittelyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Säännös velvoittaa viranomaisia pyrkimään kaikissa käsittelemissään asioissa mahdollisimman joutuisaan käsittelyyn. Vuoden 2004 alusta voimassa olleen hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Kuntalain (365/1995) nyt kyseessä olevien tapahtumien alkamisen aikaan voimassa olleen 44 a §:n 1 momentin mukaan viranhaltijan oli suoritettava virkaan kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä. Vastaava säännös on otettu 1.11.2003 voimaan tulleeseen lakiin kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003), jonka 17 §:n mukaan viranhaltijan on suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työjohto- ja valvontamääräyksiä.

Erityisesti lasta koskevat asiat tulee käsitellä mahdollisimman nopeasti. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 3 artiklan mukaan viranomaisten on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu toimissaan, jotka koskevat lapsia.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 309/1993) todetaan, että taloudellisten voimavarojen kohdentaminen kuuluu niihin keskeisiin keinoihin, joilla julkisen vallan tulee toteuttaa säännöksessä tarkoitettu turvaamisvelvollisuutensa.

3.2

Tapahtumat

Espoon käräjäoikeus oli 24.9.2002 pyytänyt Espoon kaupungin sosiaali- ja terveyslautakuntaa antamaan kantelijan lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan selvityksen. Selvityspyynnössä ei ollut asetettu määräaikaa selvityksen tekemiselle. Tätä ennen, 18.9.2002, lapset oli käräjäoikeuden väliaikaismääräyksellä määrätty asumaan äitinsä luona.

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen perhe- ja sosiaalipalveluiden johtajan ja Leppävaaran palvelukeskuksen perhekeskuspäällikön minulle antaman selvityksen mukaan käräjäoikeuden selvityspyyntö jätettiin ruuhkautuneen työtilanteen vuoksi odottamaan tilannetta, jolloin lausunnon tekijöiksi voitaisiin määrätä kokeneet ja pätevät sosiaalityöntekijät. Johtava sosiaalityöntekijä oli selvittänyt lausunnotilannetta helmikuussa 2003. Silloin lausuntopyyntö oli ollut sosiaalityöntekijällä. Selvityksessä todettiin, että hänelle ei kuitenkaan ilmeisesti työtilanteen vuoksi saatu määrättyä työparia lausuntoa tekemään.

Elokuussa 2003 kantelija oli tiedustellut selvityksen teon edistymistä. Espoon kaupungin viranhaltijoiden minulle antaman selvityksen mukaan tämän jälkeen johtavat sosiaalityöntekijät määräisivät omilta vastuualueiltaan sosiaalityöntekijät tekemään lausuntoa. Kaksi sosiaalityöntekijää aloitti työskentelyn asiassa 9.10.2003, yli vuosi kärjäoikeuden selvityspyynnön tekemisen jälkeen.

Kärjäoikeudelle annetusta selvityksestä käy ilmi, että ensimmäinen tapaaminen vanhempien kanssa järjestettiin 18.11.2003, jolloin tavattiin lasten äitiä. Molempia vanhempia tavattiin erikseen neljä kertaa aikavälillä marraskuu 2003 – maaliskuu 2004. Lapsia tavattiin kerran tunnin ajan ilman vanhempia ja lisäksi he olivat paikalla, kun lasten äidin luo tehtiin kotikäynti.

Selvitys toimitettiin Espoon kärjäoikeudelle 31.5.2004, jonne se saapui seuraavana päivänä.

3.3 Arviointi

Espoon sosiaalilautakunnalta pyydetyn lapsen huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskeneen selvityksen tekeminen kesti kaiken kaikkiaan noin vuoden ja kahdeksan kuukautta. Tämä on erittäin pitkä aika, kun kyse on lapsen elämään suuresti vaikuttavan asian hoitamisesta.

Käsitykseni mukaan lapsen etu edellyttää asian joutuisaa käsittelyä erityisesti esimerkiksi silloin, kun on kyse lapsen asumisesta, huollosta ja oikeudesta tavata sitä vanhempia, jonka luona hän ei asu. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on katsonut, että lapsi- ja perheoikeudelliset asiat edellyttävät nopeaa käsittelyä (Matti Pellonpää: Euroopan ihmisoikeussopimus, 2005, s. 380).

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettavien selvitysten tekemiseen on varattava riittävästi aikaa. Vanhempien olosuhteita, heidän kykyjään kasvattajana, lapsen mielipidettä tai lapsen ja vanhemman välisen suhteen laatua ei selvitetä parilla tapaamisella. Kuitenkaan lapsen ei pidä joutua elämään pitkiä aikoja epävarmassa tilanteessa, jossa hänelle ei voida varmuudella sanoa esimerkiksi kenen luona hän jatkossa asuu. Pysyvyys ja elämän ennustettavuus ovat lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin peruselementtejä. Pitkiksi venyvät oikeusprosessit ovat kuluttavia ja ahdistavia kaikille osapuolille.

Eriyisen moitittavana pidän nyt kyseessä olevassa tapauksessa sitä, että selvityksen tekeminen aloitettiin vasta yli vuoden kuluttua selvityspyynnön saapumisesta.

Saadun selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että työtehtävien organisoinnissa Espoon kaupungin Leppävaaran palvelukeskuksessa oli puutteita. Huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien selvitysten tekemiseen ei ollut myöskään osoitettu riittävästi henkilöstöresursseja. Käytettävissäni olevien selvitysten perusteella ei ole ilmennyt syytä epäillä, että asioiden käsittelyn lainvastainen viipyminen olisi johtunut kenenkään yksittäisen viranhaltijan menettelystä tai laiminlyönnistä.

Tilanteen syntymiseen ovat käsitykseni mukaan vaikuttaneet monet tekijät ja ratkaisut Espoon kaupungin sosiaalitoimen organisaatiossa.

Espoon kaupungin sosiaalitoimi on minulle antamassaan selvityksessä todennut, että lausuntopyyntö jätettiin odottamaan tilannetta, jolloin lausunnon tekijöiksi voitiin määrätä kokeneet ja pätevät työntekijät.

Selvitysten laadun takaamiseksi on tietenkin tärkeää, että selvityksen tekijät ovat kokeneita. Kunta ei voi kuitenkaan viivästystilanteissa vedota puolustukseen siihen, että tällaisia työntekijöitä ei kunnassa ole, tai että heitä ei ole riittävästi. Kunnan tulee huolehtia siitä, että sen palveluksessa on riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä suhteessa työmäärään. Vaihtoehtoisena ratkaisuna Espoon kaupunki olisi voinut käyttää lausuntojen valmistelussa ostopalvelua.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Leppävaaran perhekeskukselle huomautuksen edellä kohdassa 3.3 esitetyn perusteluin sen vuoksi, että perhekeskus ei ollut huolehtinut lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan selvityksen riittävän joutuisasta valmistelusta. Tässä tarkoituksessa lähetän perhekeskukselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimessa 1.1.2004 voimaan tulleen toimialan johtosäännön mukaan perhe- ja sosiaalipalvelujen tehtävänä on huolehtia muun ohella sosiaalipalveluista sekä niiden kehittämisestä Espoon kaupungissa. Tämän vuoksi lähetän Espoon kaupungin sosiaali- ja perhepalvelujen tulosityksikölle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saatan antamani huomautuksen erillisellä kirjeellä Espoon sosiaali- ja terveyslautakunnan tietoon.

Olen omana aloitteena tutkinut Espoon kaupungin menettelyä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien selvitysten tekemisessä myös yleisellä tasolla. Asiaa koskeva ratkaisuni 30.3.2007, dnro 38/2/05 on tämän päätöksen liitteenä.

Kirjeen liitteet palautetaan ohessa.